

MEMORIA

CRÍTICH-HISTÓRICA DE LA CATEDRAL DE BARCELONA, MOTIVADA
PER LA VISITA VERIFICADA Á LA METEIXA.

23 MAIG 1879.

Segons ne doná rahó nostre Bolletí *L' Excursionista*; lo dia 23 del passat Maig de 1879, s' efectuá á las 4 de la tarde la visita á la Sta. Iglesia Catedral de Barcelona, ab assistencia de nostres consocis los Srs. Auléstia y Pijoan, Aguiló (D. Placit), Bohigas, Balaguer, (D. Jaume), Bru-guera, Casades, (D. Lluís, D. Pelegri y D. Joaquím), Cus-pinera, Carreras, Casassa, Cendra, Coll, Cortés, Company, Doria, Doncel, Domenech, Faura, Flotats, Frigola, Fer-nandez, Garcia Dalmau, Gaza, Grau, Hol, Llach, Medina, Muston, Masriera (D. Artur), Marqués, Nicolau, Nogués, Olivó, Pol, Pons, Piqué, Queraltó, Ribera, Ricart, Ros, Solá, Santamaria, Soler (D. Lluís M.^a), Terrats, Tintorer, Torruella, Valls, Verdaguer (D. Alvar), Vila y del infras-crit. Lo resultat d' aquella visita resta sumariament expres-sat en lo referit *Bolletí*, y encarregat d' escriure la opor-

tuna memoria, sentiam indecís respecte á son contingut, puix en la Monografia que escriguí pera nostre *Album pintoresch Monumental de Catalunya* havia donat ja totas las noticias y descripcions de més importancia, reservantme sols alguns majors detalls, producció de documents y original colecció de dibuixos, pera obra de més empresa, lo llibre: la que tal vegada algun dia podré donar á llum quant aquells datos formen lo acabat aplech que encara no he conseguit.

En tal incertitut, un de nostres dignes consocis y primer vocal de la Directiva, m' indicá que podria estendrem sobre las diversas impresions que causa en son conjunt y en sas diversas parts tan excelent temple, y altre no menos distingit soci també de la Directiva, m' indicá que li semblava conduhent que formés un metódich treball histórich que donés á coneixer las vissicituds pel susdit temple experimentadas.

Presas en compte las duas opinions, y no essentne factible una perfecta y breu relació histórica, perquè encara no possehesch aquellas noticias de que abans he dit que 'n tenia falta; ni un acabat treball gráfich y falagador puix no dispo de aquell estre poétich, mágich vivificador dels monuments, severíssims y callats testimonis dels sigles que per élls passaren; tractaré sumariament aquí dels més culminants fets histórichs de la Seu de Barcelona, y al ocuparme expressament de l' edifici, omitint las detalladas descripcions técnicas, donaré una lleugera idea de son conjunt y una que altre noticia que podrá apreciarse per lo generalment desconeguda, d' alguna de sas parts, y dels objectes y prácticas que donan á la Seu de Barcelona, avuy també, Basilica menor, particular caràcter.

Primer de tot me complau notar que lo lloch ahont llegendesch aquesta Memoria, conté la última despulla d'aquell famós temple d'Hercul, que com lo Partenón d'Atenas, dominava la ciutat tal vegada Cartaginesa de *Barchinona*, destacantse ab sis columnas d'enfront y de cara á la mar y onze en cada costat, segons l'ilustrat Cellés; columnata que coronaria lo triangular frontó y teulada á duas vessants, puix s'han trobat vestigis de la *cella*, lo que destruheix la opinió de que fós aquest un temple obert com alguns de Grecia. Abandonat y tal vegada comensada la destrucció del temple y de son ídol, una volta fou predicat aquí lo Cristianisme; es conjeturable que desde lo sigle iv, en que Constantí doná la pau á l'Església, s'alsá un temple cristià, ahont ara se troba la plassa de la Seu, segons la més seguida opinió; y desde llavors l'antich temple pagá, no aixecá ja sol son front, sino que vingué á convertirse en lo fons ahont destacá triumfant lo nou temple ab la victoriosa Creu, mentres éll pedra per pedra s'enderrocava, afeixugat pel pés de la velluria y cada dia més maltractat per l'incuria ó copdicia dels homens, fins á restar debil ombra, que tremolosa s'acull ab sas úniques tres columnas, sots lo mantell protector de nostra humil Associació, sempre anhelosa de conservar vivas las planas de la historia de nostra terra.

Viva llavors també la prodigiosa memoria de la victoria de Constantí contra Majenci y particularment de l'invenció de la Vera Creu per Sta. Elena, fou lo titol de la invenció de la Sta. Creu, lo que prengué la primera iglesia de Barcelona, la Seu ó Catedral de son Bisbe, que desde élla debía regir jurisdiccionalment y ensenyar apostólicament á sos diocessans. Aquest titol gloriós, que més tart ha vin-

gut simbolissantse per la Creu de plata sobre camp sanguinós ó de *gules* que usa son Capítol, té de saberse, segons refereix Villanueva, que sols tres iglesias lo portan, á saber: la Basílica Romana de Sta. Creu, la iglesia de santa Creu de Jerusalem y nostra Catedral que lo tingué primariament com á únich y exclusiu.

Digne es també de recordarse que la meteixa Catedral tenia una pràctica, ara per desgracia en desús, qual era la de que á las dotze de la nit del Dijous-Sant, una processó que sortia de la Sagristia trasladava al Altar major un reliquiari ab una Sta. Espina, la que permaneixia allí fins á la tarde del Divendres-Sant; y en dita processó, lo canononge anomenat *dormitoler*, portava en la mà tres candelas verdas en memoria de ditas iglesias, duas encesas y la tercera apagada, simbolisant la iglesia de Jerusalem, desde llarch temps en poder dels infidels.

Un concíli celebrat per lo bisbe Ugno, presidit pel metropolita Asiátich y ab asistencia de onze bisbes, tingué lloch en aquest primitiu temple en lo segle VI; y del meteix deu procehir la lapida mortuoria del any 900, utilizada com á material, y empotrada avuy darrera de una de las columnas de la esquerra de la porta de l' Ecce-Homo, que desde 'l claustre dona ingrés al temple; notable lauda de que tenim un calch en nostre Museo.

En lo segle IX, lo bisbe Frodoíno, demaná y obtingué del Rey franch, Carles lo Calvo, alguns auxilis pera restaurar la antigua Seu, y obtinguts ab la clausula de que preguesen per éll y per sa familia, d' aquí prové l' oració *pel Rey*, que com sabem, se toca diariament á las duas de la tarde.

En l' any 878 havent tingut lo citat bisbe, medís é indi- cis pera descobrir en la petita iglesia de Sta. Maria de las

Arenas, cenobi agustinià fundat per son predecessor lo bisbe Quirse, las reliquias de la V. y M. Sta. Eulalia, las trasladá á la Seu, ab aquella solemne pompa mencionada repetidament, obrantse llavors los diferents miracles de que per molts anys, ademés de las historias, donáren testimoni las estatuas de Sta. Eulalia sobre una piramide, y del Angel que jo he vist en l' ángul de la casa que era la Presó del Rey en la que antiguament s' anomenava plassa del Blat, ab lo anexe y ja desaparegut carrer del Mill prop de la Boria, plassa que ara s' anomena del Angel.

Desde que aquellas santas reliquias foren tretas ab l' urna de pedra del sarcófach romá que las tancava, restant en la Seu en una capella que fou titolada de Sta. Maria y Sta. Eulalia, tancant allí lo Vas, la inscripció fore guardada en lo Museu de Sta. Agata; la Seu prengué també lo titol de Sta. Eulalia y fins á nosaltres s' ha titolat sens interrupció de Sta. Creu y Sta. Eulalia.

Omitiré, com he dit, molts particularitats històriques, y sols per sa importancia consignaré que consta vingué Ludovich lo Piadós á donar gracias á Deu per la victoria contra los alarbs en la iglesia de Sta. Creu y Sta. Eulalia, després de reconquistada [Barcelona; y no parant aquí las desditxas d' aquells terribles dias, assolada aquesta ciutat pels meteixos alarbs en 986, després de reparada algun tant de tals estragos, en 1048 lo comte D. Ramón Berenguer I lo Vell resolgué restaurar, ó millor, reedificar y ampliar l' antiga Seu, lo que portá á terme y lográ fos feta sa solemníssima consagració pel Metropolità l' arquebisbe de Narbona, puix llavors estava desolada Tarragona, als 18 de Novembre de 1058, fetxa que m' es grat precisar duix avuy compleixen exactament 822 anys, y qual acta

de consagració cal llegir per los molts datos d' aquella época que conté y per tal motiu la dono traduhida per apén-dice.

Segons pot colegirse, aquesta segona Seu, fou d' estructura románica, molt adornada, ab tres absides dels que lo principal estava dedicat á la Santa Creu, altre á Sta. Maria y l' altre, que guardaria la preciosa urna de sas reliquias, á Sta. Eulalia; lo retaule major, regalo del Comte D. Ramón Berenguer y sa muller Mahalta filla de Robert Guis-cart, era d' or fi, havent costat més de 20000 mancusos; y los fragments arquitectónichs, que segons se presum provenen d' élla, son las esculturas d' alt relleu de la portada de S. Ivo que figuran la lluyta d' un cavaller ab un dragó, los arquets superiors d' aquella part d' iglesia, las arcadas esculpidas de la porta del Ecce-Homo ab sos capitells y columnas, totas evidentment allargadas, y ademés, algunas laudas sepulcrales empotradas en lo pedris del claustre entre las que descolla la del Degà Olivella del 1274 qui demana al llegidor un *Pare nostre* pera la anima sua.

No parlaré aquí per brevetat de las reformas y regulació de la Canónica de Barcelona, instituida ja en lo segle ix, y sols faré notar que prop de la Seu y del hospital de santa Eulalia, anexe al Palau dels Comtes, tenían los canon-ges lo Refector comú en lo que desde antich preniam també part alguns pobres y fou probablement en lo sigle xiv, quant continuantse allí molts obras de misericordia, de que fins avuy día han donat testimoni algunas antigas pinturas al fresch, en la propia casa anomenada comunment «la Canonja», fou colocat en sas cantonadas lo significatiu rotol de pedra escolpit ab hermosas lletras góticas, més notable encara en sa época, que diu: «*Casa de la almoyna.*»

Subsistia ferma la segona Catedral, quant lo bisbe Arnalt de Gurb, havent trasladat son palau al siti del actual, volgué erigir prop una capella dedicada á las Stas. Verges y aquesta es la anomenada avuy de Sta. Llucia; obra de 1271, en que 's nota la imitació en sa portalada de bons modelos románichs, principalment tal vegada los de la meteixa Seu. La obra es robustíssima, ab volta de canó seguit y allí volgué dit bisbe esser sepultat, com en efecte hi resta, segons diu un epitafi pintat sobre fusta que amaga, crech, lo esculpit en pedra.

Sens que hagi lograt encara aclarir de qui sorti la iniciativa pera la construcció del actual temple, lo que consta tingué lloch comensantse per l' abside y no enderrocantse l' obra antiga sinó fins que la tocá la nova, fentse tot ab molta parsimonia, es induptable que atesa la prepotencia que obtenia lo regne d' Aragó en lo segle xiii, fou general lo desitj de tenir una iglesia nova, espayosa pera son temps y treballada segons lo dominant estil tudesch ó germánich, estil que ja entre nosaltres havia produhit obras tant importants com la nau y portalada central de la Catedral de Tarragona y altres.

Aixís es, que encara que la present catedral de Barcelona comensada en 1298 regnant D. Jaume II, reconeixem que té molta similitut ab altres obras ojivals que comunement se tenen per típicas del art ojival aragonés, no obstant ademés de son estil, lo gérme de son plan m' apar que es genuinament alemany, y que los Mestres constructors de Colonia y altres primeras catedrals estrangeras, tinguéren bona part en la idea, sinó trassären directament lo plan de la nostra, especialment de son admirable ábside, exterior y més encara interiorment considerat.

S' estenian llavors per tota Europa aquellas germandats ó confrarias de mestres constructors ó *framasóns* que á la vegada tallavan la pedra, l' esculpian, la colocavan y removían ab facilitat admirable; y élls ab sa esquadra y son compás, instruments que han seguit essent llurs signes, si bé per altres adoptats heterògenea y enigmàticament després, adquiriren tal destresa, que molt sovint, segons consta, esdevingué en gran part en la ja citada catedral de Colonia, foren prou aptes pera formar lo plan d' una extensa y complicada construcció.

Entre nosaltres desconegut lo inventor del plan de la Seu actual, se remontan las memorías dels que dirigian las obras, molt prop de son comens y la tradició recorda que duptosos aquests sobre lo punt de l' emplasament de las torres, feren un viatge á l' Alemanya y de retorn, no per rahó perentoria, si més per cert contrapunt ocorregut y com á mostra d' atreviment inconegut, resolgué lo Mestre de las obras, construir las sobre los archs de las portas del crehuer.

Aixis es com de pas en pas, la obra del nou temple, que lo Capítol, lo Bisbe, la Ciutat, lo Rey y demás intervinents volguéren, no com més tart digué lo Capítol de Sevilla que fos una iglesia com no 's conequés altre en lo mon, sinó molt severa, correcte y religiosa; plena de magestat y del millor estil; sofri diverses alteracions, que no sols acusan las variacions del art arquitectónich en lo curs d' alguns sigles, sinó vacilacions, cambis d' ideas y tanteigs diferents, y aquéstos si bé modificaren lo plan primitiu, no foren part pera destruir la general concepció reconeguda per inmillorable, y fins avuy día, á primera vista, l' unitat no presenta alteracions sensibles.

Uniforme l' ábside ab sos grans finestrals, exemptas columnas del presbiteri, calats rosetóns y ben lobulat trifori alt, segueix inalterable lo plan en tota la nau central y fins en lo cimbori del trascor, encara incomplert.

No així seguïren las naus laterals. En lo crehuer á la altura del trifori baix, foren llensats uns ponts que formaren las duas tribunas de las portas de l' Ecce Homo y de Sant Ivo, ab lo que s' alteraren las proporcions del crehuer y la llargaria aparent de la iglesia. En lo ja citat trifori baix de la part de l' orga, comensáren unas que serian tal vegada capellas altas ab sa petita volta absidal y partida finestra al fons, duplicant material y més encara aparentment aquells espays; y prompte abandonat aquell magnífich plan, foren dilatats los espays de dit trifori desde l' un á l' altre intercolumni de la nau, y en lo fons s' obrí un sol y gran finestra de quatre comparticions, plan que si per acás borronejaren los primers arquitectes, reservavan solament sens dupte pera la part corresponent al frontispici, ahont forma lo ampit una hermosa barana calada molt ben esculpida en pedra, y en lo compartiment central deuría obrirse lo gran rossetó simbólich y principal ornament de totas las principals iglesias de la Etat mitjana.

¿Correspón l' exterior de aquest temple, á son magnífich interior? Sí per cert, puix en l' ábside venen presentadas perfectament totas las parts de la construcció, realsadas per los terradets baixos sobre las capellas y per los fermes aristóns ab capritxosas gargolas que penjan per cada aresta de las naus laterals; se destacan airosament en lo crehuer los vuitavats campanars ab sas llargas y ben disposadas finestras, essent rematats com hermosa corona, per

la calada barana de sos terrats; la nau lateral esquerra ofereix además de sos finestrals ben esculpits, la grandiosa portalada de S. Ivo, y á l' altre part adherit lo quadran-gular cos del encara no acabat claustre, hi donan pas las portas de Sta. Eulalia y de la Pietat. La primera d' aquestas portas es delicadissim resultat de las més puras curvas ojivals, model d' escultura en sos adornos, y en son conjunt casi obra més propia de l' orfevreria que de la pedra, tant n' es de primorosa; y l' altre acabada mostra del decadent art ojival á últims del segle xv, es obra en la que l' arch conopial substituïnt al allancetat, complicantse lo trassat dels pilans y de sos pinacles y rebuscats los adornos escultòrichs; despunta n' obstant en élla, lo geni d' un artista intelligent, molt coneixedor del estil ojival anterior y que per lo tant sortí ayros de sa empresa d' armonissar la antiga ab la nova manera.

Resta feta menció del claustre, mes avuy sols es una sombra de lo que deuría arribar á esser aquella desembarrassada y ben entesa construcció, deguda en sa major part al inolvidable bisbe Sopera. En tres de sos costats, s' obran capellas absidals, totes ab sa llarga finestra al fons y grans llosas enterrament de sos patrons en lo paviment; aixís com en l' empedrat de las galerias, nombrosas llosas recordan lo Vas ó enterrament de multitud d' honrats ciutadans, *eclesiàstichs*, mestres en las ciencias y arts lliberals y mecánicas ó industrials, agremiats, cavallers, dipòsits de *Confrarias*, etc. Ditas capellas que corresponen en tres trams als elevats archs que circueixen en cada galeria l' espay á cel obert del centre, se interrompen en lo quart tram, presentantse la porta de la que fou Sala del Capitol avuy capella de S. Olaguer, las dependencias de l' aula

Capitular y la porta de pas de la capella de Sta. Llucia, adornantla ab sas portaladas de variat fullatge, ab las caladas finestras y ab los sepulcres ben esculturats y policromats del ardiaca Francesch Desplá y del *miles gloriosus* Antoni Tallander ó Mossen Borra.

Las voltas per arestà de cada galeria descansan en los grupos de columnas de las capellas y dels archs, que corresponen al cel obert central, y no sols la agrupació d'aquests esbelts pilans es molt ben entesa, sinó que sos capitells ab prolixa y menuda imatgeria son un tresor escultòrich y arqueòlogich, com també son admirables los *realsats dibuixos dels corresponents aristòns*, los complicats assumptos de las claus y particularment totas las parts dels capitells, aristòns y clau central de la glorieta ó font de S. Jordi, la que forma un especial requadro en l'àngul d'enfront baixant desde la porta de la Pietat.

Truncats los esperóns ó contraforts del claustre, conjun, que m'apar deuria completarse ab lo segon cós, al menys en los tres costats separats del temple, faltan també evidentment en totas las arcadas del cel obert, aquells primorosos calats y columnetas, que com á Vich, Stas. Creus, etc., los transformariam com no cal ponderarho.

Orfans los claustres de son complement, per sa part la fatxada principal resta enterament per ferse y no parlaré aquí de las dificultats que ofereix sa execució, puix son prou conegudas, essent visible que la elevació y forma especial de las parets dificulta encara més lo problema, tenint aquest además, com á peu forsat, la perspectiva del cimensat cimbori. General es la noticia del antich pergami del Arxiu Capitular, mes aquest sols conte lo dibuix de la portalada y com ha dit algun intelligent, sa extremada lleu-

geresa y sas proporcións, que no s' avenen molt bé ab las de las parets ahont deuria obrirse, lo fan més propi tal vegada, admetentlo sens modificacións, pera una delicada obra d' orfevreria gòtica, que no pera frontiscipi de nostra severa Catedral.

Considerats aquesta iglesia y claustre en son conjunt, com á descollant obra dels coneguts Jaume Fabre, l' arquitecte Roch, Pere Viader, Bartomeu Gual, y Andreu Escuder, Despuig y dels esculptors Muler, Clapés, Locker, Frederich y altres; patrocinada singularment pels bisbes Ferrer d' Abella, Cassador, Escalas, Dimas Loris y sobre tots pel ja citat insigne D. Francesch Climent Saperà, Patriarca que fou d' Alexandria, abans d' obtenir la mitra de Barcelona ahont morí y ahont encara espera son incorrupte cos honorífica sepultura; llarga fora més detinguda enumeració de sas diverses parts y l' estudi dels detalls de tota mena que la meteixa enclou. Sols resta mencionar lo més notable.

La cripta devall del presbiteri, fou tal vegada la primera innovació del primitiu plan, realissada desde son comens per Jaume Fabre, puix ja se l' anomena construintla en 1317. Certament realisá una obra molt atrevida per sa plana volta y hermozejada per la tribuna del entorn, are mutilada en la llargaria de las ojivas, y lo meteix Jaume Fabre en 1339 assistí á la clausura de l' historiat sepulcre alabastrí central, obra d' un expert mestre pisá, ahont en presencia de concurs selectíssim y molt considerable, foren posadas per lo Cardenal d' Albi las reliquias de Sta. Eulalia, superant la llosa sepulcral, la estatua de la Verge Maria en lo centre, ab quatre angels ab candeleros en los ánguls, totas figuras de igual materia y bon estil que dit sepulcre.

Lo Chor ab sa cadirada de noguera á dobles renchs, cri-da poderosament la atenció ab la perfecta y variada escultura de sas *misericordias*, cadiras que treballaren, es á saber, las baixas Matias Bonafé y las altas Miquel Locker y Johan Frederich. Desplegaren també los meteixos dos últims alemanys, novas provas de son previlegiat enginy en las prolixas esculturas de la trona y també en la disposició y bonas labors de la barana y portalada de pedra y delicada porta afliggranada de ferro que hi conduheix, y sobre tot en los dosserets de ditas cadiras altas, y especialment en lo elevat de la pontifical, puix superaren tots los primors de la subtil escultura ojival, donant mostra de grandíssima fecunditat, tenint en compte que tots los calats de cada dosseret són diferents.

Per desgracia en 1518, segons per descuyt se llegeix encara pintat en un dels escuts, se resolgué decorar lo Corpera la gran festa ó Assamblea de la Ordre del Toisó d' or, que Carles V hi celebrá en lo comens de 1519; y llavors destruintse las columnetas y calats dels espatllers de cada cadira, restant intactes sols per memoria diriam, en la pontifical; davant de cada espatller fou acomodat un revestiment de fusta ab complicada coronisa del renaixement, pintantse ab bellissim reals per cert, d' or y colors, los blasóns dels cavallers vivents uns y altres ja difunts, que disfrutavan ó conseguian aquella noble insignia. No pará aquí no obstant lo desperfet, segons en nostra visita-excursió deduhiren alguns perits companys, sinó que suprimits los calats esparóns que desde los dosserets baixarian escalonats fins als brassos de las cadiras, separant delicadament l' una de l' altre; s' empotraren en la divisoria uns tormentats pilans de follatge y anells daurats, rematant ab

unas grapas de lleó també dauradas, genuina mostra del Renaixement en lo segle xvi °

Consola un tant d' aquestas mutilacions, lo regular y esmerat efecte del conjunt, si bé 's troba á menos l' elevat *tornaveu en forma de dosseret que deuria completar l'efecte de la trona.*

Desde lo Chor, ahont se troba davall de la gran llosa de marbre negre ab una creu blanca lo panteó major del Capítol y lo menor dels bisbes de Barcelona, es indescriptible lo bon efecte del presbiteri que fan destacar los grans finestrals del abside, tal vegada en part treballats per l' antich pintor vidrier Gil Fontanet, de qui resta una mostra certa en la vidriera de la capella baptismal; y que completan las modernas y ben entesas vidrieras de las capellas absidals, mentres no sian penjats en los intercolumnis aquells domasos, que si bé richs, segons ja escribia Villanueva, no deurian posarse may, puix tanta gentilesa no fou trassada pera esser destruïda ab semblants obstacles.

La Catedral ó Seu bisbal de pedra, del segle xiv, y tal vegada anterior, son alt espatller ab la imatge de S. Sever; s' eleva magestuosa sobre cinch grahons semicirculars en lo centre de la circumferencia del ábside y en la época de sa erecció dominaria l' altar ab la sola ara sostinguda per una típica y preciosa columna de marbre baixa y tenint per tot emblema la Creu entre sis candeleros y tal vegada algunas primorosas caixetas de reliquias. Avuy dita Catedral resta amagada per lo retaule.

Aquest en tot; ó sols en part, segons opina Villanueva, es una escullida obra ojival del segle xvi, sino anterior. Eleva magestuosa sos montants y finas agullas de fusta daurada, rematant ab set delicadament trepadas puntas en

lo enfront, essent prolixa la decoració de sas caras laterals y posterior. Avuy ostenta en lo mitj lo Sagrari y un Crucifix del xvii, que substituhí á la sola Creu posada anteriorment. Guarda sota lo Sagrari, dintre d' una pulida cambra ó criptula, la urna de marfil del segle xv ó xvi, ahont foren posadas las reliquias de S. Sever tretas de la de fusta forrada de vellut carmesí y galóns d' or en que en 1420 foren trasladadas desde S. Cugat del Vallés, y opino que pera completar l' efecte de dit retaule major faltan las imatges dels dotze apostols posadas á dos renchs en los sis compartiments que aquell presenta.

Pera concloure lo concepte de la part artística més recomanable d' aquesta iglesia, faré mérit de que guarda preciosíssimas reliquias ab delicats reliquiariis del segle xv, una preciosa y antiga mitra ab imatgeria, un brasser de ferro del segle xii y duas creus processonals de plata daurada, una d' ellas ab esmalts de gran interés. Descolla ademés la Custodia gòtica de plata y or puríssim ab profusió de pedras preciosas las que segóns ab acert s' ha escrit, amagan en bona part aquesta primorosa obra d' orfevreria del segle xv, lo que succehí segons pot presumirse sens gran retart, á l' altre rica Custodia ab la corona que lo Rey d' Aragó portava en lo cim de son bacinet en la guerra de Sicilia, la que fou robada en 1408.

En la meteixa part arquitectónica, després de mencionarse per sa severitat y senzillesa los sepulcres dels bisbes Berenguer de Palou y Pons de Gualba; requereix especial menció lo riquíssim de marbre blanch de D. Ramon Escalas en la capella dels Sants Ignocents, lo de S. Olaguer en la preciosa capella de son nom, abans Sala Capítular y lo de D.ª Sanxa Ximenes de Cabrera en la capella de Sant

Gregori; senyalantse per sa senzillesa las duas arquetas de fusta, forradas de vellut carmesí ab l' escut d' Aragó, las que posadas en alt prop de la Sagristia, guardan las cendras dels Comtes D. Ramon Berenguer I y D.ª Almodis. Altres restes reals procedents del convent de S. Francesch, se troban en dos sepulcres de marbre blanch posats en la gran capella del claustre, ahont en lo segle xiv fou fundada la Real Confraria de la Purissima Concepció de Maria, subsistent allí aquesta invocació fins á nostres días en los que per molt mal acort fou trasladada á una capella del interior del temple.

Lo segle xvi fou la hora de desdítja que soná pera la *Catedral de Barcelona*. Ademés de la ja mencionada interior mutilació del Chor, son exterior fou desatentadament *canbiat en lo frontispici y en lloch dels primorosos treballs* de que donan indici las parets laterals, fou confiada á esculptors saragossans l' execució de la actual fatxada plateresca ab passos del martiri de Sta. Eulalia, obra si be perfeta en la má d' obra, exótica en son conjunt respecte al temple ahont se colocava. Llavors també desaparegueren, ab notable pressa l' un després de l' altre, los antichs retaules de las capellas pera substituirlos ab los actuals, que donan mostra de costosos y més ó menys acertats treballs aislats, mes que desentonan tots ab lo conjunt de las capellas, quals finestrals cegaren y segons diré ab pena, aquests retaules han sigut obra dels sigles xvi, xvii, xviii y fins per desgracia del xix.

No menys desgraciada fou en lo segle xvie la substitució de las antigas orgas movibles que posehia l' iglesia, per la construcció de la actual; obra de bona escultura es cert, mes que ab sa gran massa cegá l' arch de l' esquerra

del crehuer, tapá llums en tot lo temple poch sobradas y alterá aixís sensiblement l' efecte y proporcions del conjunt.

En lo segle xvii fou comensat lo retaule de la capella de S. Olaguer, abigarrat conjunt, segons paraulas d' un autor coetani, *d' obra mosaica de marbre de diferents colors*, y avuy rematada ab un gros é historiat retaule de fusta que enclou un bon calvari den Ramon Talarn.

Exceptuadas las aranyas de bronze que travallá en 1785 lo courer barceloni Francisco Duran; reixas, portas y altres diverses obras de menor importancia, amenassavan que seria convertida nostra Seu en un arlequí, fins á realisarse lo que de bona fé pretenia cert canonge á son retorn de Roma, enamorat de sas esplendorosas iglesias; ço es, revestir la Catedral de marbre ó estucarla; á lo que un altre més avisat le respongué que ben al revés, fins lo poch existent en élla de marbre s' hauria de treure. Afortunadament lo predomini de la primera aura de la renaixensa dels estudis artístichs y arqueològichs, que tant vol han pres en nostre segle, si be comensan sols á ressonar en nostra patria ha evitat semblants barbarismes.

Sots aquests auspicis, donat lo crit de restauració, ha sigut expurgada la cripta de Sta. Eulalia dels adefesis del barroquisme; s' ha procehit á la obertura de finestrels, essent més ó menys acertadas, si bé totas tenen molta intenció, las vidrieras costejadas pel ja difunt canonge Puig-guriguer, per la testamentaria del bisbe D. Domingo Costa y Borrás y per lo Capítol Catedral; descollant are la ultimament oberta en lo present mes, en la ex-tribuna real, contenint las imatges de Sta. Tecla y S. Jordi obra del pintor D. Agustí Rigalt y dels reputats fabricants de vidrieras,

nostres consocis los Srs. Amigó, vidriera á la que prompte seguirá la frontera ó pariona dedicada als apostols Sant Pere y S. Pau. Además ha sigut construïda una gran reixa de ferro forjat ab escarxofas terminals, imitació de las antigas y molt preciosas del claustre y algunas del interior, pera l' altar del S. Cristo de Lepant; y no faltan desitjs pera la restauració de las pinturas al fresch d' alguns sepulcres, notables taulas del segle xv y altres no menos excellents de Viladomat y Tramullas; pera la restauració dels retaules de las capellas, ab duptós acert empresa en las de S. Ramón de Penyafort y S. Martí; y no deixan ja de mirar-se ab pena las numerosas mutilacions dels calats dels dosserets del Cor y de la trona, la falta del tornaveu d' aquesta, lo inarmónich del fronsispici de dit Chor, y los desperfectes dels portals exteriors, tot lo que de pas en pas, clamant per una necesaria restauració, fá suspirar cada dia ab més dalé per la terminació y complement de tan preciós joyell artístich.

Avuy, incomplert encara, si á las primeras horas de la tarde, per exemple del dia de Corpus, entreu en sos àmbits tocadas las quatre, després de ventada la *Tomasa* cridant las banderas gremials, y tocant á festa ab dita *Tomasa*, la *Nostra Dona*, la *Severa* ó «Seny del lladre» y demés sonoras campanas de la torra pariona á la del rellotje, establert desde lo segle xiv; y allí trasladadas desde 1536; vos encisará lo rihent claustre. Banyat pel sol que penetra per sas arcadas, esmalta aquest ensemps lo brunyit estany de las ocas y converteixen en brillants perlas las gotas d' aygua que 's desprenen dels pomets de cireras y rams de ginesta, que voltan lo filat de ferro que para l' ou que salta en lo furient doll de la font de la glorieta de S. Jordi. Llavors

s' omplenarà de goig vostre cor, acompassantlo ab los *ignocents crits d' alegria dels nins que acuden pera admirar aquella*, per élls, incomprendible y estupenda maravella. Animará prest la escena l' abigarrat concurs de pagesos, menestrals, noys de colegis ab sos Mestres y sos penóns pera concorrer á la processó; capellans ab muceta uns, altres ab capa pluvial ó dalmática, ó ab roquet altrés; per açí un grupo de cavallers, ab llurs casacas y trajo negre, corbatí y guants blanchs com una neu y per allí militars ab sas calsas vermelles, sas galanas creus al pit, ó son brillant casco d' acer ab llargas y lleugeras plomas blancas. De sopte la música dita den Saldoni, ab l' antich. timbaler al davant, aixordará aquells ambits ab una marxa marcial, precehint los macers de la ciutat, als que segueixen los Regidors ab sa vermella banda, l' Alcalde ab sa enflocada mangala, lo Gobernador y lo General ab sas vístosas casacas brodadas d' or en los punys, colls y carteras; creix lo *tavustol per punts, brandan sens parar las campanas* y llavors desitjosos d' algún repós entreu en lo temple.

Si bé s' ou allí un sumort remór, regna lo silenci, bat lo sol pels finestrals de ponent reflectant vivíssims tochs d' irissats colors en los pilans y archs de las voltas; y entretant s' escoltan llunyans lo fluviol y tamborino dels Gegants y lo sech remór de las timbalas, ditas las trampas, havent sortit ja del temple lo Porrer ab sa perruca blanca y sa cota carmesina, la vermella bandera de Sta. Eulalia, que es l' antiga de la Confraria de las Obras de la Seu y de Santa Eulalia fundada en lo segle xiv; los gonfalóns ó lábaros de la Seu y de las parroquias; las Creus, las banderas dels Gremis, de dotze pams d' alsaria, lo Ciri Pasqual, ab los infants orfens ab sotana blanca de llana y una verga daurada

termenada ab una creu vermella; la música den Saldoni, los empleats civils y militars, las Academias, Corporacions y Tribunals; las Comunitats de clergues, los sacerdots representant l' ordre Melchisedech ab llurs dalmáticas y casullas; los dotze del Apocalipsis ab llurs capas pluvials de plata y or y la bandera del *Agnus Dei*; y la copla dels cegos ab sotana y roquet, tocant sols ab instruments de corda, la antiga marxa real aragonesa. Vénen après los senyors Canonges ab sas sotanas de seda carmesina, son roquet y preciosas capas pluvials teixidas d' or y plata; y després d' entonat lo «*Te-Deum laudamus*» es remoguda del presbiteri la Custodia del Santíssim, que portan vuyt sacerdots ab albas y estolas blanques, seguintla lo Sr. Bisbe ab lo gremial, portant sos patjes la cadira, crossa y mitra y després vé l' Ajuntament, ab las primeras Autoritats. Travessat lo Chor, entre nuvols d' incens, cayent tothom de genolls, pren lo pali de brocat de plata ab las armas de la Ciutat, are tot nou, en lo traschor; y al apareixer en lo portal major de la iglesia, las músicas militars y lo llunyá retró dels canóns de Montjuich, omplan l' espay ab veu poderosa.

Entretant en lo temple l' orga esforça sas armonías desplegant tots sos registres, y una volta la processó es sortida, cessan aquellas veus melódicas y casi per sa munió aixordadoras, mimva l' aplech de gent per tots costats; y la plascenta calma que allí resta, l' aroma del incens ab sos vaporosos nuvols, los que poch á poch cedeixen als escassos raigs de la debilitada llum; del sol que va á la posta; contrastant vivament ab la pompa passada, la soletat, aquells pochs ciris del altar, la firmessa de las altas columnas tan armónicament ordenadas, aquellas voltas que

com abrasantse mil vegadas, se crehuan sobre nostre cap, reunintse tot d' una al abside; las negras tacas del estret trifori alt y aquells espays del trifori baix que las ombras engrandeixen sens mesura; tot convida á romandre allí, puix l' introvable segell d' armonia, severitat sens cruesa, hermosura, religiositat é indescriptible sentiment del infinit, alló es lo que m' apar infiltra y á que dona extens lloch, l' estudi y contemplació de la preciosa Catedral y Basílica de Barcelona (1).

EDUART TÁMARO.

(1) Vegis l' Apendix al final del volum.

